

Eiropas Savienības
Padome

Briselē, 2017. gada 7. decembrī
(OR. en)

15563/17

SOC 802
EMPL 613
ECOFIN 1106
SAN 460
EDUC 451

DARBA REZULTĀTI

Sūtītājs:	Padomes Ģenerālsekretariāts
Datums:	2017. gada 7. decembris
Saņēmējs:	delegācijas
lepr. dok. Nr.:	14636/17
Temats:	Uzlabot dzīvesvietā sniegtu atbalstu un aprūpi neatkarīgai dzīvei – Padomes secinājumi

Pielikumā pievienoti Padomes secinājumi "Uzlabot dzīvesvietā sniegtu atbalstu un aprūpi neatkarīgai dzīvei", kurus *EPSCO* padome pieņēma savā 3569. sanāksmē 2017. gada 7. decembrī.

Uzlabot dzīvesvietā sniegtu ¹ atbalstu un aprūpi neatkarīgai dzīvei
Padomes secinājumi

ŅEMOT VĒRĀ, KA

1. ekonomiskās un sociālās kohēzijas veicināšana, sociālā atstumtības un diskriminācijas apkarošana un augsta nodarbinātības līmeņa un sociālās aizsardzības veicināšana ir Eiropas Savienības mērķi, kas ir nostiprināti Līgumos. Eiropas Savienības Pamattiesību hartā arī ir noteikts, ka ES iestādēm, kā arī dalībvalstīm, īstenojot Savienības tiesības, būtu jāievēro personiskās, pilsoniskās, politiskās, ekonomiskās un sociālās tiesības;
2. Eiropas Savienība nav tikai dalībvalstu savienība, bet gan to iedzīvotāju savienība. Visi cilvēki piedzimst vienlīdzīgi no cieņas un tiesību viedokļa, un visas dzīvības ir vienlīdz vērtīgas. Cilvēkiem, kas saskaras ar īpašām problēmām, grūtībām un nelabvēlīgiem apstākļiem, būtu jādod iespēja izmantot vajadzībām pakārtotu atbalstu, ar ko tiktu veicināta viņu aktīva dalība sabiedrībā un darba tirgū. Iespēju sniegšana cilvēkiem viņu potenciāla realizēšanai, lai viņi varētu aktīvi piedalīties sociālajā un ekonomiskajā dzīvē, ietver arī atbalsta sniegšanu cilvēkiem izšķirošos brīžos viņu dzīvē;
3. Eiropas Savienība un tās dalībvalstis ir uzņēmušās redzamas saistības aizsargāt neaizsargātu personu tiesības un sekmēt neatkarīgu dzīvi un iesaistīšanos kopienā, tostarp ratificējot Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvenciju par personu ar invaliditāti tiesībām, kurā ir atzītas visu personu ar invaliditāti vienlīdzīgas tiesības dzīvot neatkarīgi un tikt iekļautiem kopienā, izmantojot vienlīdzīgas iespējas;

¹ Šo Padomes secinājumu kontekstā termins "dzīvesvietā sniegts" būtu jāinterpretē, kā tas ir darīts Eiropas kopējās pamatnostādnēs attiecībā uz pāreju no institucionālās aprūpes uz aprūpi dzīvesvietā.

UZSVEROT, KA

4. Eiropas sociālās un darba politikas nākotni jūtami veido un ietekmē demogrāfiskās tendences, ekonomikas digitalizācija, nodarbinātības pasaulē notiekošo pārmaiņu ātrums un vērienīgums un dažādas krīzes;
5. kopīgajām Eiropas vērtībām – cilvēka cieņai, līdztiesībai un cilvēktiesību ievērošanai – ir jāvirza mūsu sabiedrības, jāveido daļa no 21. gadsimtam atbilstīgu sociālo modeļu un atbalsta struktūru nepārtrauktas attīstības. Dalībvalstis, to publiskās iestādes, ES iestādes, sociālie partneri un pilsoniskā sabiedrība visos līmeņos atbilstīgi savām kompetencēm uzņemas kopīgu atbildību strādāt, lai veidotu pārtikušāku un godīgāku Eiropu, kurā ekonomiskā un sociālā attīstība iet roku rokā;
6. tā kā juridiskā atbildība un kompetence sociālās politikas jomā pārsvarā ir dalībvalstīm un tā kā valstu līmenī ir jāveic adekvāta aprūpes sistēmu reforma, plašāka mēroga ES līmeņa diskusijas atvērtās koordinācijas metodes ietvaros var sniegt stabilu ieguldījumu kopīgas pieejas izstrādē. Minēto nostāju atbalsta Eiropas sociālo tiesību pīlārs, kurā ir pausti vairāki pamatprincipi un pamata tiesības, tostarp tiesības uz cenu ziņā pieejamu un kvalitatīvu ilgtermiņa aprūpi;
7. sekmīgai labklājības valsts izveidei ir vajadzīga gudra mijiedarbība starp sociālo un ekonomikas politiku, inovāciju veicināšanu, uzņēmējdarbības sekmēšanu un investīcijām cilvēkkapitālā un darba un dzīves vidē. Miljoniem cilvēku joprojām nevar realizēt savu potenciālu personisku, sabiedrības un iestāžu uzlikto ierobežojumu dēļ, kā rezultātā tas var apgrūtināt neatkarīgas dzīves dzīvošanu. Līdztekus finansiālai aizsardzībai pret nozīmīgiem sociālajiem riskiem, politikā būtu arī jākoncentrējas uz to pasākumu pieņemšanu, ar kuriem veicina visu vecumu cilvēku – no bērniem līdz sirmgalvjiem – aktivizāciju un nodrošina tiem iespējas;

8. lēmumam par aprūpes saņemšanas vietu vajadzētu būt autonomam personas lēmumam, kas ir jāievēro. Ir vajadzīgas izmaiņas domāšanas veidā, lai nodrošinātu, ka plašāk tiek atzīts princips – ikvienam ir tiesības uz neatkarīgu dzīvi kopienā, aktīvi piedalīties sabiedrībā un piedalīties lēmumu pieņemšanā par savu dzīvi. Šajā kontekstā nodarbinātības iespējām personām ar invaliditāti un vecākiem darba ņēmējiem ir izšķiroša nozīme tajā, lai nodrošinātu, ka visi spēj realizēt savu potenciālu;
9. lai gan Savienībā vēl pastāv daudzas nodalītas aprūpes iestādes, dalībvalstīs ir skaidri redzama nozīmīga pāreja uz aprūpi un atbalstu dzīvesvietā. Tomēr ir redzams, ka esošo aprūpes iestāžu vērīgumu un skaitu nevar samazināt, pirms ir ieviesti cenas ziņā pieejami un kvalitatīvi risinājumi aprūpei dzīvesvietā. Būtu jānodrošina skaidra stratēģija un spēcīgas investīcijas, lai attīstītu modernus un kvalitatīvus aprūpes dzīvesvietā pakalpojumus un palielinātu atbalstu aprūpētājiem, jo īpaši neformālajiem aprūpētājiem. Jo īpaši uzmanība būtu jāpievērš tam, lai radītu un paplašinātu iespējas neatkarīgai un aktīvai dzīvei, prioritāti piešķirot lielāku iespēju nodrošināšanai cilvēkiem visās attiecīgajās jomās. Pārējām aprūpes iestādēm būtu jāatbalsta savu aprūpējamo autonomija, jānodrošina kvalitatīva personalizēta aprūpe un jo īpaši jāpielāgojas to aprūpējamo personu vajadzībām, kurām aprūpe dzīvesvietā nav vispiemērotākā izvēle. Ir būtiski visās aprūpes saņemšanas vietās nodrošināt drošību, cieņu un nediskriminējošu vidi;
10. saistībā ar neatkarīgu dzīvi un aprūpi un atbalstu dzīvesvietā būtu sistemātiski jāpievēršas dzimuma dimensijai. No vienas puses, tā kā ievērojamu aprūpes daļu nodrošina neformālie aprūpētāji, galvenokārt sievietes, ir svarīgi nodrošināt plašāku atzinību neapmaksātam aprūpes darbam. Būtu arī jānodrošina atbalsts labāka līdzsvara rašanai starp aprūpes pienākumiem un apmaksātu darbu visā dzīves laikā gan vīriešiem, gan sievietēm, lai līdzvērtīgāk sadalītu aprūpes pienākumus starp abiem dzimumiem. No otras puses, ir jāapkaro vīriešu un sieviešu darba samaksas atšķirības un dzimtiskā stereotipizēšana apmaksātos darbos, lai, piemēram, mudinātu vairāk vīriešu strādāt aprūpes nozarē;

11. inovācijas, tostarp IKT risinājumi, būtu jāizmanto, lai uzlabotu aprūpes un atbalsta dzīvesvietā kvalitāti. Tomēr jauniem un radošiem risinājumiem nav obligāti jābalstās uz tehnoloģisko inovāciju. Tie var būt balstīti arī uz sociālo inovāciju, piemēram, līdzradīšana, sadarbīga ekonomika un uz personu vērsts pakalpojumu modelis.
12. Eiropas strukturālie un investīciju fondi (ESI fondi) sniedz svarīgu ieguldījumu reformu īstenošanā. Ar tiem atbalsta sociālo ekonomiku un nodrošina efektīvāku politikas īstenošanu. 2014.–2020. gada plānošanas periods sniedz līdz šim neredzētu iespēju veicināt Eiropas Sociālā fonda, Eiropas Lauksaimniecības fonda lauku attīstībai un Eiropas Reģionālās attīstības fonda mērķtiecīgāku izmantošanu nolūkā atbalstīt pāreju no institucionālās aprūpes uz aprūpi dzīvesvietā saskaņā ar tematisko mērķi – veicināt sociālo iekļaušanu un apkarot nabadzību. Šajā kontekstā vairākas dalībvalstis ir ieplānojušas attiecīgas politikas alternatīvas atbilstīgi vissvarīgākajām investīciju prioritātēm;

EIROPAS SAVIENĪBAS PADOME

– AICINA KOMISIJU

13. veicināt diskusijas, virzīt padziļinātas pārdomas par visaktuālākajiem jautājumiem saistībā ar pāreju uz aprūpes dzīvesvietā pakalpojumiem un atvieglot Eiropas kopējo pamatnostādņu attiecībā uz pāreju no institucionālās aprūpes uz aprūpi dzīvesvietā un Instrumentu kopuma par Eiropas Savienības fondu izmantošanu šim nolūkam praktisku īstenošanu;
14. turpināt izvērst uz pierādījumiem balstītu un novatorisku risinājumu, daudzsološas prakses un speciālo zināšanu apmaiņu starp dalībvalstīm, ekspertiem un pilsonisko sabiedrību, lai paplašinātu pakalpojumu sniegšanu dzīvesvietā;
15. turpināt analizēt kolektīvās mājsaimniecības un mudināt dalībvalstis un *Eurostat* izskatīt iespēju *Eurostat* eksperimentālos pētījumos iekļaut analīzi par priekšizpēti saistībā ar kolektīvo mājsaimniecību iekļaušanu apsekojumos vai citos attiecīgos datu avotos, ņemot vērā izmaksas un resursus;

16. turpināt atbalstīt strukturālu reformu sākšanu un jaunu aprūpes sniegšanas modeļu un instrumentu testēšanu, piemēram, finansējot inovācijas un jaunuzņēmumus, ar kuriem paātrina dzīvesvietā sniegta atbalsta un aprūpes attīstīšanu un sekmē neatkarīgas dzīves iespējas, izmantojot ESI fondus, Strukturālo reformu atbalsta programmu un citas attiecīgas finansējuma shēmas (piemēram, Eiropas Savienības Nodarbinātības un sociālās inovācijas programmu un programmu "Apvārsnis 2020");

– **AICINA KOMISIJU UN DALĪBVALSTIS, ievērojot viņu attiecīgās kompetences un ņemot vērā situāciju konkrētajā valstī,**

17. uzsākt atklātas publiskas debates par to, lai palielinātu dzīvesvietā sniegta atbalsta un aprūpes iespēju pieejamību, lai palielinātu sabiedrības informētību, un regulāri pārraudzīt izmaiņas sabiedriskajā domā. Aktīvi iesaistīties publiskajās debatēs, iesaistot plašsaziņas līdzekļus, ekspertus, pilsonisko sabiedrību, kopienas un mērķgrupas, mudināt strādāt ar vietējām kopienām, lai izskaustu aizspriedumus un tabu, apspriestu iedomātos riskus, panāktu vienotu izpratni un savstarpēju cieņu, un sagatavot visas ieinteresētās personas dzīvesvietā sniegtu pakalpojumu attīstībai un uzlabošanai;

18. cieši sekot pārraudzībai par to, kā tiek izmantoti ESI fondi un citi attiecīgie ES finansējuma mehānismi, lai mudinātu pāreju no institucionālās aprūpes uz aprūpi dzīvesvietā;

– **AICINA DALĪBVALSTIS, ņemot vērā savu konkrēto situāciju,**

19. veikt pasākumus, lai attiecīgā gadījumā mazinātu atkarību no institucionālās aprūpes risinājumiem, izstrādāt pieeju, kas nodrošina neatkarīgu dzīvi visās aprūpes vietās, un paātrināt pāreju no institucionālas aprūpes uz aprūpi dzīvesvietā, sekmējot un popularizējot dzīvošanu mājās un kvalitatīva atbalsta sniegšanu un nodrošinot attiecīgo personu lielāku iesaisti lēmumu pieņemšanā;

20. uzlabot dzīvesvietā sniegtu pakalpojumu attīstību atbilstīgi attiecīgo personu un viņu apkārtējās vides vajadzībām;
21. turpināt pilnvarot savas atbildīgās iestādes izstrādāt inovatīvu individualizētu atbalstu, kurš balstīts uz atbilstīgu vajadzību izvērtējumu un kurā tiek ņemtas vērā attiecīgo personu, kā arī viņu ģimeņu gaidas attiecībā uz pakalpojumu struktūru un sniegšanu. Tas ietver garantētas tiesības izvēlēties pakalpojumu sniedzēju un aprūpes saņemšanas vietu no dažādu iespēju klāsta;
22. turpināt atbalstīt to, ka tiek izveidots un ir pieejams vajadzīgais tiesiskais regulējums, infrastruktūra, kvalificēts personāls un pakalpojumi, ar kuriem tiek nodrošināta iespēja dzīvot neatkarīgu dzīvi. Investīcijas apmācībās, drošā darba vidē un atbilstīgos darba apstākļos ir izšķiroši svarīgas aprūpētājiem, kuri sniedz atbalstu un aprūpi dzīvesvietā, kā arī strādā aprūpes iestādēs;
23. politikas pasākumu izstrādē un īstenošanā vairāk iesaistīt un pilnvarot kopienas, piemēram, izmantojot tādus viedos risinājumus kā kopīgota ekonomika, un izveidot sinerģiju starp dažādu jomu politikām, lai panāktu lielāku rentabilitāti un ilgtspēju ilgtermiņā;
24. paturot prātā pārmaiņas darba pasaulē, veicināt uzlabotas izglītības un nodarbinātības iespējas cilvēkiem, kuri ir strādājuši aprūpes iestādēs, un pievērsties nodarbinātības un prasmju vajadzībām aprūpes pakalpojumu nozarē. Raitai pārejai uz jauniem nodarbinātības veidiem saistībā ar aprūpi dzīvesvietā ir vajadzīga atbilstīga to speciālistu pārkvalificēšana un viņu kvalifikācijas celšana, kuri strādā aprūpes iestādēs, kā arī atbilstīga apmācība aprūpētājiem, kuri sniedz atbalstu un aprūpi ārpus iestādēm;
25. ja iespējams, ievākt salīdzināmus datus par dažāda veida aprūpes iestādēs dzīvojošo vai cita veida aprūpi saņemošo personu skaitu, datus sadalot atbilstīgi sniegtajiem pakalpojumiem vai īpašajām vajadzībām, uzturēšanās iemesliem, vecumam un dzimumam;

– **AICINA SOCIĀLĀS AIZSARDZĪBAS KOMITEJU**

26. sadarbībā ar Komisiju turpināt veicināt un stimulēt ideju, ekspertu zināšanu, pieredzes un daudzsološas prakses ievākšanu un apmaiņu virzībā uz atbalstu un aprūpi dzīvesvietā saistībā ar atvērto koordinācijas metodi sociālās aizsardzības un sociālās iekļaušanas jomā;
27. organizēt tematiskus pārskatus par pozitīvām tendencēm un rezultātiem, kas sasniegti virzībā uz pieejamu atbalstu un atbalsta iespējām dzīvesvietā, tostarp saistībā ar salīdzinošās izvērtēšanas programmu sociālās aizsardzības un sociālās iekļaušanas jomā;
28. sadarbībā ar Komisiju un Sociālās aizsardzības komitejas Rādītāju apakšgrupu noteikt galvenās ietekmes jomas, ierosināt diskusijas un izpētīt iespējas izstrādāt attiecīgus kopējus rādītājus par ilgtermiņa aprūpes pieejamību, pieņemamību cenu ziņā un kvalitāti dažādos aprūpes veidos.

ATSAUCES DOKUMENTI

Eiropas Savienība

- Eiropas Savienības Pamattiesību harta (OV C 326, 26.10.2012., 391. lpp.);
- "Eiropa 2020 – stratēģija gudrai, ilgtspējīgai un integrējošai izaugsmei" (EUCO 13/10);
- ESI fondu tiesiskais regulējums, jo īpaši regulas 1303/2013 (KNR), 1304/2013 (ESF) un 1301/2013 (ERAF), OV 347, 20.12.2013.;
- Strukturālo reformu atbalsta programma laikposmam no 2017. gada līdz 2020. gadam (PE-CONS 8/17);
- Iestāžu kopīgā proklamācija par Eiropas sociālo tiesību pīlāru ².

Padome

- Padomes secinājumi par cienīgu novecošanu (15955/09);
- Eiropas Savienības Padomes un Padomē sanākušo dalībvalstu valdību pārstāvju rezolūcija par jaunu Eiropas sistēmu invaliditātes jomā (10173/10);
- Padomes secinājumi par atbalstu Eiropas stratēģijas invaliditātes jomā (2010–2020) īstenošanā (11843/11);
- Padomes secinājumi par Eiropas paktu par garīgo veselību un labklājību – rezultāti un turpmākā rīcība (OV C 202, 8.7. 2011., 1. lpp.);
- Padomes secinājumi par sociālo pārvaldību iekļaujošai Eiropai (15070/15);
- Padomes secinājumi par integrētu pieeju nabadzības un sociālās atstumtības apkarošanai (10434/16);
- Padomes secinājumi par romu integrācijas procesa paātrināšanu (15406/16);
- Eiropas Savienības Padomes un dalībvalstu valdību pārstāvju secinājumi par bērnu migrantu aizsardzību (10085/17).

² https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/social-summit-european-pillar-social-rights-booklet_lv.pdf

Komisija

- Baltā grāmata par Eiropas nākotni (Eiropas sociālā dimensija (8717/17), Globalizācijas sniegto iespēju izmantošana (9075/17), EMS padziļināšana (9940/17));
- Komisijas Ieteikums (2013. gada 20. februāris) Ieguldījums bērnos: nabadzības apburtā loka pārraušana (2013/112/ES);
- Komisijas dienestu darba dokuments Novērtējums attiecībā uz 2013. gada ieteikumu "Ieguldījums bērnos: nabadzības apburtā loka pārraušana" (8712/17);
- Komisijas dienestu darba dokuments Sociālo ieguldījumu pakete, ilgtermiņa aprūpe saistībā ar sabiedrības novecošanu – problēmas un risinājumu iespējas (SWD(2013)041 *final*);
- Eiropas stratēģija invaliditātes jomā (2010–2020); atjaunināta apņemšanās veidot Eiropu bez šķēršļiem (COM(2010) 636 galīgā redakcija).

Citi

- Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvencija par personu ar invaliditāti tiesībām (*UNCRPD*);
- Eiropas Cilvēktiesību konvencija (ECTK);
- Eiropas kopējās pamatnostādnes attiecībā uz pāreju no institucionālās aprūpes uz aprūpi dzīvesvietā un Instrumentu kopums par Eiropas Savienības fondu izmantošanu šim nolūkam (2012);
- ANO Personu ar invaliditāti tiesību komiteja, vispārējs komentārs par 19 pantu: Patstāvīgs dzīvesveids un iekļaušana sabiedrībā, 2017. gada 29. augusts;
- ANO Konvencija par bērna tiesībām;
- ANO principi attiecībā uz vecāka gadagājuma cilvēkiem (1991);
- Eiropas ekspertu grupa attiecībā uz pāreju no institucionālās aprūpes uz aprūpi dzīvesvietā;
- *Ad hoc* ekspertu grupas ziņojums attiecībā uz pāreju no institucionālās aprūpes uz aprūpi dzīvesvietā (2012);
- Eiropas Neatkarīgas dzīves tīkls (*ENIL*);
- Eiropas Savienības Pamattiesību aģentūras ziņojums "No iestādēm uz dzīvi kopienā", I daļa – saistības un struktūras, II daļa – finansējums un budžets, III daļa – personu ar invaliditāti rezultāti (2017);
- Secinājumi par rezultātiem, kas gūti konferencē "Cieņa + neatkarīga dzīve = deinstitucionalizācija" (12. un 13. oktobris, Tallina, Igaunija) ³.

³ http://www.sm.ee/sites/default/files/content-editors/Ministeerium_kontaktid/Ministeeriumi_tutvustus_ja_struktuur/conference_conclusions.pdf